

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Lux Jakab (Felka, 1822.01.19. - Mezőberény, 1876.07.05) Szepes megyében született egyszerű polgári családban. Középiskolai tanulmányait Eperjesen, majd Sárospatak kollégiumában végezte.

Lux Jakab 1844-ben kezdte meg orvosi tanulmányait a pesti Orvosi Egyetemen. Az orvosi pálya iránti vonzalmát valószínűleg az is befolyásolta, hogy szüleit már korán elvesztette. Gyógyítani, tenni akart a betegség, a halál ellen.

1848 őszén a gyorsan szerveződő honvédseregbe „orvosdoktorokat, sebész mestereket, és szigorlandó orvosnövendékeket” kerestek tábori orvosnak. A szigorlandó orvosnövendék egyébként ötödéves orvostanhallgatót jelentett.

A szász származású Lux Jakab a haza hívó szavára jelentkezett. Pontos időpontját nem tudjuk a honvédseregbe való belépésének. Valószínűleg ez 1848 októberének második fele lehetett. Stáhly Ignác tábori főorvos nevezte ki alorvosnak hadnagyi ranggal. November és december hónapban a „felső táborban” szolgált. Ez a kifejezés a Pulszky Sándor alezredes 7000 fős felső-magyarországi hadtestét jelentette. 1849. január 1-jétől az 1849. augusztus 13-i világosi fegyverletételig a 8. huszárezred tartalék osztályánál ténykedett. Ez az alakulat Mezőberényben állomásozott 1849 nyarán.

A világosi fegyverletétel után Mezőberénybe menekült. A teljesen árva, tanulmányainak költségeit tanításból fedező ötödéves orvostanhallgató későbbi feleségéhez, Hathy Lujzához jött vissza. Vállalva az elfogásának kockázatát, hamarosan elkezdte a gyógyítást.

A Magyar Nemzeti Levéltárban több iratot őriznek vele kapcsolatban. 1849 júniusában szigorlati szabadságot kért és kapott, 1849. július 9-én előléptetési kérelmet nyújtott be. Sulyok Ede alezredes 1849. július 20-án javasolta főhadnagyi, főorvosi kinevezését. Az előléptetés a Közlönyben már nem jelent meg, annak 1849. július 30-án történt megszűnése miatt. Dr. Bak Mihály a második világháború után egy rokonomnál látta a főhadnagyi kinevezés másolatát.

1850-ben általános orvosi szigorlatait, majd 1851 elején sebész orvosi szigorlatait is letéve avatták kettős orvostudorrá. Hosszú ideig egyedül ő végzett nagyobb sebészeti műtéteket a megyében. Sokat utazott vidéki betegekhez.

Minden betegéhez annak anyanyelvén: magyarul, németül és szlovákul szólt. A gyógyszerelésnek és a belgyógyászatnak mestere volt. Sebészként számos jó és rosszindulatú daganatot távolított el, illetve sérv- és egyéb műtéteket is végzett.

1860-ban az egyetemen megtanulta a szem- és hályogműtétek végzését. Szülészeti műtéteknél a fordítás, kifejtés és fogó műtétek alkalmazásával számos anya és gyermek életét mentette meg. Házánál utánczott gyógyvizek alkalmazásával fürdőházat rendezett be a mozgásszervi betegek gyógyítására.

Megalakította a „Békésmegyei Orvos- és Gyógyszerész Egyletét”, amelynek sokáig elnöke volt. Orvos társait tanításával és közgyűlésen orvosi előadásaival segítette.

A német evangélikus egyház presbitere, az olvasó egyletnek és dalárdának alapítója és elnöke, valamint a Népbank alapításának kezdeményezője.

Szorgalmazta az iskolai oktatás fejlesztését, az erkölcsi és vallásos nevelés fontosságát.

A községi előljáróság tagjaként javasolta a fásítást és az utcák tisztántartására, csapadékvíz elvezetésére tett javaslatokat. Kezdeményezte Norton kutak fúrását az egészségesebb ivóvíz ellátás érdekében. Harcolt a képzett bábák alkalmazásáért.

1874-ben felesége súlyos betegsége miatt Budapestre költöztek. Minden hónapban leutazott Berénybe betegek kezelésére. Két év múlva felesége gyógyulása után elhagyta Budapestet és a kényelmes, jól jövedelmező klientúráját, és visszaköltözött szeretett Mezőberényébe.

Visszaköltözése után 1876. július 5-én, 54 éves korában, májgyulladásban elhunyt.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Dr. Lux Jakab korának kimagasló orvosa volt, szakmai elhivatottságában és emberségében is példát mutatott a maga korának és a ma emberének is.

Tevékenysége nem szűkölt le szeretett szakmájára, sokat tett a település közösségéért. Ezek indokolják, hogy a Petőfi utca elején lévő emléktáblája mellett a Települési Értéktárban is őrizzük tevékenységét. A honvéd orvos emlékét ápolva az OPSKMM munkatársai 2019. március 14-én megkoszorúzták az emléktábláját.